Ալեքսանդր Շիրվանզադե

Արամբին

II

II

Առավոտը ծերունին եկավ և նախազգուշացրեց, թե պիտի տեղափոխվեն ճաշից հետո: Նատալիա Պետրովնան նրան ընդունեց խիստ վայելուչ կերպով, քաղաքավարությամբ հրավիրեց ներս, ծանոթացավ և հուսադրեց, թե բնակարանն ամեն կողմից հավանելի կլինի նրան:

Առաջին անգա՞մն է ձեր Թիֆլիս գալը, հարցրեց տանտիրուհին:

Ո՛չ, մի քանի անգամ եղել եմ, բայց շատ վաղուց, պատասխանեց ծերունին, հազար ութ հարյուր յոթանասուն ու վեց թվականին, պատերազմից առաջ, ես այստեղ ցորեն էի գնում ռուսաց զորքերի համար: Այն ժամանակ Թիֆլիսում ավելի կենդանություն կար, տիկին, իսկ այժմ նա փոխվել է . . .

Մեծ իշխանը որ գնաց, Թիֆլիսն էլ դատարկվեց, ասաց այրին, հառաչելով: Այն ժամանակ ձեր վարձած բնակարանում կենում էր . . . գեներալ . . . սպասեցե՛ք, սպասեցե՛ք . . . գեներալ Չուդինովը: Գիտե՞ք որքան էր վճարում . տարեկան ինը հարյուր մանեթ: Այժմ շատ է պակասել տների վարձը, շա՜տ . . .

Կեսօրից հետո նորեկները տեղափոխվեցին: Նրանց բոլոր կահկարասիքն էին՝ մի քանի աթոռներ ու բազկաթոռներ, երկու պահարան, երկու գրասեղան, մի գահավորակ, մի քանի պարսկական գեղեցիկ գորգեր, մի դաշնամուր և մի քանի

այլ և այլ մանր պարագաներ: Բոլորը նոր էր և, ըստ երևույթին, բազարում գնված:

Ռոստամյանը, դռները փակած, հանգստանում էր յուր սենյակում, երբ նորեկները տանտիրուհու օգնությամբ, դասավորում էին իրանց կահ-կարասիքը: Ամբողջ օրը նա տնից դուրս չեկավ: Ո՛չ մշակների աղմուկը, ո՛չ ծերունու և Նատալիա Պետրովնայի բարձրաձայն պատվերները ծառաներին և ո՛չ երիտասարդ կնոջ մեղմ ու դուրեկան ձայնը, որ մերթ ընդ մերթ լսվում էր դիմացի պատշգամբից, կարծես, չէին հասնում նրա ականջներին:

Մյուս օրը վաղ առավոտ Նատալիա Պետրովնան մտավ նրա սենյակը զվարթ դեմքով, հագստի թևերը հետ ծալած, և սկսեց քանի մի տեղեկություններ հաղորդել յուր նոր կենողների մասին:

Խիստ լավ մարդիկ են, ասում էր նա ոգևորված, հենց երեկ և եթ վարձը տվեցին: Հայրն աղջկանից է լավ, աղջիկը հորից, երկուսն էլ դուրեկան են: Աղջիկը շատ գեղեցիկ է . . . ասենք, գեղեցիկ չէ, սիրուն է, սիրուն: Ես նրանից ավելի գեղեցիկները շատ եմ տեսել, բայց ուրիշ բան է նա: Եթե ես տղա լինեի, տեղն ու տեղը կսիրահարվեի: Հապա, Ստեփան Գրիգորիչ, մի լավ մտիկ արեք նրան . . . է՛հ ո՛ւմն եմ ասում, դուք խոմ տղամարդ չեք, հա՛ հա՛ հա՛:

Ճաշի ժամանակ Նատալիա Պետրովնայի խոսակցության առարկան դարձյալ նորեկներն էին: Չէր անցել նրանց տեղափոխվելուց քսան ժամ, և այրին արդեն հափշտակված էր: Նա ոգևորված պատմում էր, թե ինչպես ծերունին այն օրը դիմավորել էր իրան, թե ինչպես Վարվառա Մինայեվնան պատվել էր, ոտքի կանգնելով: Երևում է, որ հասարակ մարդիկ չեն . կամ շատ հարո՛ւստ են, կամ մեծ ցեղից են: Աղջկա պահարանը լիքն է տեսակ-տեսակ նորաձև հագուստներով . հայրը չորս ու հինգ մուշտակներ ու վերարկուներ ունի: Ծերունին պարզ մարդ է . նա խնդրում է ու աղաչում Նատալիա Պետրովնային շուտ-շուտ այցելություն անել, որ «օտար երկրում տխուր չանցնի մեր օրը», ասում է:

Ես էլ իրանց համեցեք արի, Ստեփան Գրիգորիչ: է՛հ, թող գան ու գնան, աղջիկը խիստ տխուր է, չեմ իմանում ինչ հոգս ունի, շատ քիչ է խոսում, չի ծիծաղում:

Հետևյալ և երրորդ օրն այրին միևնույնն էր կրկնում նորեկների մասին: Այս անգամ նա իմացել էր, որ նրանք եկել են Մոսկվայից, որ եղել են Պետերբուրգում, շատ և շատ քաղաքներ են տեսել, որ արտասահմանում ևս ապրել են մի առ ժամանակ:

Մի խոսքով, շատ օրինավոր մարդիկ են . . . ավարտեց այրին, պարծենալով, որ այնպիսի կենողներ ունի:

Կենդանություն ստացած բնակարանի լուսամուտների փեղկերն ամեն օր առավոտը բացվում էին, երեկոյան փակվում: Ռոստամյանը շարունակում էր յուր գործը: Արդեն անցել էր մի ամբողջ շաբաթ, և նա միայն երկու անգամ էր տեսել ծերունուն ու նրա աղջկան, առաջնին փողոցում, վերջնին պատշգամբի վրա: Տակավին նա չէր հետաքրքրվում յուր դրացիների գոյությամբ: Միայն երբեմն նրա աչքի առջև պատկերանում էր երիտասարդ կինն յուր թախծալի աչքերով, որ առաջին օրը բարակ շղարշի տակից այնպես տխուր նայում էին դեպի հեռավոր տարածություն: Հիշեց Ռուստամյանը մի քանի անգամ երիտասարդ կնոջ և՛ ծանր հոգոցը: Բայց այս բոլորը միայն վայրկենաբար: Այնուհետև գործը դարձյալ խլում էր նրա բոլոր ուշքն ու միտքը, և նա խորասուզվում էր հարատև մտավոր աշխատության մեջ:

Մի անգամ իրիկնադեմին, երբ արևը դեռ մայր չէր մտել, նա յուր սեղանի մոտ կանգնած, մտիկ էր անում դեպի փողոց: Հեռվից նրա ականջին հասավ մի ձայն նախ ցածր, ապա աստիճանաբար բարձր ու բարձր: Դեպի գավիթ նայող լուսամուտներից մեկը նա փոքր առաջ բացել էր, որ ներսում կուտակված ծխախոտի ծուխը դուրս գա: Թարմ և բավական սառն իրիկնային օդի հետ սենյակի մշտական մռայլ ու լուռ մթնոլորտի մեջ տարածվեցին երգի հնչյուններ, որոնց նմանը նա չէր լսել մինչև այն օրն և, այո, չպիտի լսեր հավիտյան: Երբ նա մանուկ էր, ամառային երեկոներն, յուր հայրենի նահապետական քաղաքի շրջակա այգիներում զբոսնելիս, արևի վերջին ճառագայթների տակ սիրում էր նստել թփերի ստվերում և լսել քաղցրաձայն թռչունների երգը: Այլ բաների հետ նրա սրտի խորքում մի անջնջելի տպավորություն էր թողել և՛ այդ երգը որ, մերթ ընդ մերթ, անցյալը հիշելիս, զարթնում էր և յուր հետ զարթեցնում մանկության ուրախ և տխուր հիշատակներ: Բայց այդ անցյալին էր պատկանում: Իսկ

ա՞յժմ . . .

Նա զգուշությամբ, կարծես վախենալով, որ մի գուցե ձայնն ընդհատվի, հուշիկ քայլերով մոտեցավ լուսամուտին: Երգը շարունակվում էր, մերթ բարձրանալով, մերթ իջնելով: Երբեմն նա բոլորովին անլսելի էր դառնում, և այդ վայրկյաններին նրան փոխարինում էր նույն եղանակով, բայց ո՛չ նույն զգացմունքով դաշնամուրի ձայնը:

Գավթում ամեն ինչ խաղաղ էր, կարծես, երգը չխանգարելու համար: Միայն մի քանի ճնճղուկներ տերևաթափ ակացիաների ճյուղերի վրա աղմկում էին: Թվում էր Ռոստամյանին, որ նույնիսկ նրանց ճլվլոցները ներդաշնակություն են պահում դիմացի պատշգամբից լսվող անուշ երգի հետ:

Դադարեց երգը, լռեց դաշնամուրը, բայց նա, դեռ կանգնած լուսամուտի առջև, անթարթ աչքերով նայում էր դեմ ու դեմ: Եվ սթափվեց նա այն վայրկյանին, երբ հայացքն ընկավ դիմացի լուսամուտին: Նրա կասկածը փարատվեց: Երգեցողը նա էր, այն ծերունու երիտասարդ աղջիկը: Տխրադեմ էակն երգում էր մի տխուր երգ: Երկու խոշոր և թախծալի աչքեր մտիկ էին անում ուղիղ Ռոստամյանի երեսին, համարձակ, խելացի, բայց քնքուշ հայացքով: Այդ կետ առ կետ այն հայացքն էր, որով մի շաբաթ առաջ նույն այդ էակը նայում էր դեպի քաղաքի հեռավոր տարածությունը: Այժմ այդ տարածության վերջնակետը Ռոստամյանն էր . . .

Ապշությունը տեղի տվեց հիացման: Խառն, անսովոր մի զգացմունք սկսեց պղտորել նրա անդորր սիրտը: Վայրկենաբար նրա մեջ ձայն տվեց բնական ամոթխածությունը: Նա լուսամուտից հեռացավ: Սակայն միայն մի քանի րոպեաչափ: Մի անսպասելի և անհաղթելի ուժ կրկին մղեց նրան դեպի լուսամուտ: Իսկ նա . . . նույնպես նայում էր: Երբեք Ռոստամյանը մի այդպիսի թափանցող հայացք չէր զգացել յուր վրա: Նա խոսում էր ուղիղ մենակյացի խաղաղ սրտի հետ:

Անցավ մի քանի րոպե: Երիտասարդ կինը հեռացավ լուսամուտից:

Օրն արդեն մթնել էր: Ծառան ներս բերեց Ռոստամյանի կանթեղն և զարմացմամբ տեսավ, որ երիտասարդ պարոնը չնկատեց նրա ներս մտնելն ու դուրս գնալը:

Փոքր ինչ անցած ներս մտավ Նատալիա Պետրովնան: Ռոստամյանն ուրախացավ նրա այցելությանը:

Ստեփան Գրիգորիչ ես ձեզ ինչքա՞ն եմ պարտք, հարցրեց այրին խոհուն դեմքով:

Ի՞նչ պարտք, զոչեց Ռոստամյանն, որ դեռ ախորժելի տպավորության ներքո էր գտնվում:

Ո՞նց թե ի՛նչ պարտք, մոռացե՞լ եք: Ասեմ . տասը մանեթ վերցրել եմ Գաբոյին փող ուղարկելիս, տասն ու հինգ մանեթ առել եմ ու տվել Պետրեին . մեկէլ օրն էլ ստացա քառասուն: Հաշվեցե՛ք . . . Քառասունը դուրս բերեք տան ու ճաշի վարձ մարտ ամսի համար: Ահա՛, այս ձեզ տասն ու հինգ մանեթ, մնացյալը հետո կտամ: Չնեղանաք, որդի . . .

Է՛հ, Նատալիա Պետրովնա, խոմ ես հարկահան չեմ, որ վռազում եք պարտքս տալու: Ինձ փող հարկավոր չէ, պահեցե՛ք:

Չէ՛, Ստեփան Գրիգորիչ, ես պարտք չեմ սիրում . պարտք
որ ունենում եմ, գիշերները քունս չի տանում: Շնորհակալ եմ, շատ ու շատ շնորհակալ եմ ձեզանից, երանի թե ամեն մարդ ձեր սիրտն ունենար: Ես ամենքին էլ ասում եմ, թե իմ կենողը ոսկի է: Ապրիք, որդի, ես ձեր լավությունը մինչև մահս չեմ մոռանալ, դուք ինձ շատ անգամ եք նեղ դրությունից ազատել: Աստծուն է հայտնի, թե ես ինչքան եմ աղոթք անում ձեզ համար, Ստեփան Գրիգորիչ: Երեկ էլ երկար գովում էի ձեզ Մինաս Կիրիլլիչի ու Վարվառա Մինայեվնայի մոտ:

Այրին նստեց և փոխադարձաբար սկսեց Ռոստամյանի մոտ ևս վերջիններին գովել: Երեկ նա Մինաս Կիրիլլիչին առաջարկում է մի թուղթ գրել, որ ինքը ձեռք քաշի, թե բնակարանի մի ամսվա վարձը ստացել է: Մինաս Կիրիլլիչը շատ զարմանում է այս առաջարկության վրա:

Դեհ, դո՛ւք ասացեք, Ստեփան Գրիգորիչ, ի՞նչպես չգովեմ այդպիսի մարդկանց, գոչեց Նատալիա Պետրովնան ոգևորված: «Թե որ, ասում է, ինձանից եք վախենում, ահա ձեզ երկու հարյուր մանեթ այս գլխից»: Այս որ լսեցի, ինքս ինձանից ամաչեցի: Մեր ժամանակում քիչ մարդ կլինի, որ այսպես վարվի տանտերերի հետ: Ստեփան Գրիգոգորիչ, եկեք, այս անգամ ինձ լսեցեք, ավելացրեց հանկարծ այրին, մի քանի վայրկյան լռելուց հետո:

Ի՞նչ եք կամենում:

Այրին խորհրդավոր ժպտաց և աչքերով ու հոնքերով նշան արավ դեպի նորեկների բնակարանը:

Հը՛մ, ի՞նչ կասեք, Ստեփան Գրիգորիչ, ասաց նա, ձեռները հենելով սեղանի ծայրին և գլուխը մոտեցնելով յուր խոսակցին: Թե որ ամբողջ Թիֆլիսը փնտրեք, ով գիտե, Վարվառա Մինայեվնայի պես ուրիշը չեք գտնիլ: Եթե խոսք տալիս եք, ես հիմիկվանից կարող եմ մի կերպ հասկացնել նրանց: Հույս ունիմ, որ կհամաձայնվին, թե՛ Վարվառա Մինայեվնան, թե՛ հայրը: Նրանք էլ ձեզ են հավանել . ամեն օր հարցնում են: Երեկ ես մեկ-մեկ ասացի . խոմ գիտեք, թե ի՛նչ կասեի . ես ձեզ վրա ե՞րբ եմ վատ խոսել, որ նրանց մոտ վատ խոսեի: Այնքան գովեցի, որ զարմացան: Ասացի հատը չկա Թիֆլիսում:

Շնորհակալ եմ, Նատալիա Պետրովնա: Բայց եթե նրանց
էլ ինձ մոտ այնպես ավելորդ եք գովում, ինչպես ինձ չափից դուրս գովել եք նրանց մոտ ես ձեզ չեմ հավատում:

Ո՛չ նրանք են իմ ազգականները, ո՛չ էլ դուք, պարոն Ռոստամյան, ինչո՞ւ համար պիտի ավելորդ գովեմ . հը՞մ: Խոմ դուք լեզվիս վարձ չեք տալիս: Իմ ուզածն էլ այն է, որ դուք, վերջապես ձեզ համար մի սիրուն աղջիկ գտնեք ու մարդավարի ապրեք այս աշխարհում, պրծավ գնա՛ց: Վարվառա Մինայեվնային ես շատ եմ հավանում . . . Փող էլ պիտի որ ունենա, հայրը կապալառու է եղել . մեծ-մեծ գործեր է ունեցել: Պսակվեցե՛ք, Ստեփան Գրիգորիչ . ես կդառնամ ձեզ համար մայր, դուք էլ որդի: Խիստ լավ կլինի, աստված վկա . այ, իմ երկու սենյակները կմիացնեմ նրանց բնակարանի հետ, մեջտեղից դուռը բաց անել կտամ, ես կտեղափոխվեմ ձեր սենյակներն, իսկ դուք այնտեղ կբնակվեք: Լավ չե՞մ ասում,

Ստեփան Գրիգորիչ . հը՛մ, ո՞նց եք հավանում ասածս:

Ռոստամյանը լուռ ժպտաց, իբր թե Նատալիայի առաջարկությունը կատակ համարելով:

Այրին գնալուց հետո, Ռոստամյանը նստեց, որ պարապի: Բայց հակառակ սովորությանը, այս անգամ չկարողացավ ընտելանալ գործին: Գրում էր ու ջնջում շարունակ, և երկար ժամանակ չէր հաջողվում նրան գտնել յուր մտքերի թելը: Նրա ականջներին դեռ հնչում էր երիտասարդ կնոջ տխուր մեղեդին, իսկ աչքերի առջևից չէր հեռանում նրա պատկերը, որ այնպիսի հետաքրքրությամբ լուսամուտից մտիկ էր անում:

Ո՞վ է նա, ի՞նչ տեսակ կին: Ինչո՞ւ հայր ու աղջիկ, իրանց հայրենիքը թողած, եկել են, Թիֆլիսումն են բնակվում և, վերջապես ո՞րն է նրանց հայրենի քաղաքը: Արդյոք, Մինաս Կիրիլլիչը բախտախնդիր թափառականներից մեկը չէ՞, արդյոք, այդ երիտասարդ կինը նրա աղջի՞կն է իսկապես:

Նույն գիշեր պես-պես քաղցր, սակայն հոգետանջ երազներ, իրարու հաջորդելով, ընդհատում էին նրա սովորական անդորր քունը: Հայտնի չէր ո՛ր ժամին, մի անգամ նա հանկարծ զարթնեց . այնպես թվաց նրան, որ մեկը զարկում է դռներին: Նա մոտեցավ լուսամուտին, նայեց դեպի դուրս: Ոչինչ չկար . տիրում էր մի այնպիսի
խավար, որ դիմացի բնակարանի ուրվագիծը հազիվ-հազ նշմարվում էր: Սաստիկ անձրև էր գալիս:

Առավոտը նա զարթնեց ավելի վաղ, քան երբևիցե զարթնել էր վերջին տարիները: Նրա սիրտը լեցված էր անորոշ թախծությամբ: Ցավում էր նա, որ ամբողջ երեկոն անցուցել էր անօգուտ: Տրտմությամբ նա թերթեց յուր գրած ու ջնջած էջերը, հազիվ-հազ մնացել էին մի քանի չջնջված տողեր:

Այն օրը Ռոստամյանը պիտի գնար յուր պաշտոնակիցներից մեկի մոտ մի քանի կարևոր տեղեկություններ վերցնելու յուր աշխատության համար: Օրն ամպամած էր, թեթև անձրև էր շաղում, իսկ գիշերային հորդառատ հեղեղից փողոցներում գոյացել էր անանցանելի ցեխ: Այն փողոցն, ուր գտնվում էր այրի Նատալիայի

տունը, բավական նեղ էր, բարձրադիր, մայթերը զառիվայր, իսկ սալահատակը տեղ-տեղ քանդված: Անձրևային եղանակին այդ փողոցով ոտքով անցնելն ուներ յուր անհարմարությունը, սկսուն ցեխի մեջ մարդ ստեպ սայթաքում էր և երբեմն ընկնում: Իսկ Նատալիա Պետրովնայի տունը գտնվում էր փողոցի վերին անկյունում:

Ռոստամյանը փողոցներում սովորաբար քայլում էր շտապ-շտապ, գլուխը քաշ գցած, ձեռները վերարկվի գրպաններում դրած, և շատ անգամ չէր նկատում յուր մոտով անցնողներին: Արդեն ճաշի ժամանակն էր, երբ նա, մի մեծ մատյան ձեռին, վերադառնում էր տուն: Փողոցի անկյունից դեպի վեր բարձրանալիս, հանկարծ նա դիպավ մեկին: Նա գլուխը բարձրացրեց, որ ներումն խնդրի, և երես առ երես հանդիպեց յուր նոր հարևանին:

Ոչինչ, ասաց ծերունին, մեղավորը ձեր քաղաքային վարչությունն է, որ փողոցները լավ չի պահում: Ես միշտ ասել եմ, որ Թիֆլիսը դեռ Ասիա է:

Ռոստամյանն հետևից, ծերունին առջևից մի քանի րոպե ընթանում էին միասին: Մինաս Կիրիլլիչը հագած էր մեծ և խորը կրկնակոշիկներ, լայն մուշտակ մշկյա բեշկի օձիքով: Մի ձեռքով նա գլխին բռնած էր մի մեծ հովանի, մանր անձրևից պաշտպանվելու համար, մյուսով մի կլորակ թղթյա կապոց: Իսկ ձախ գրպանից ցցված էին ռուս լրագրների մի քանի համարների ծայրերը:
Նա, տրտնջալով փողոցի անմաքրության վրա, քայլում էր զգուշությամբ, որ չցեխոտվի:

Պատահեց մի փոքրիկ միջնադեպ, որն և պատճառ եղավ ծերունու և Ռոստամյանի առաջին բարեկամության:

Դատարկ տաշտը կռնատակին բռնած, նոսր ցեխի մեջ սրընթաց վազեց ծերունու մոտով մի շրջավաճառ և, կարծես դիտմամբ, մի քանի անգամ ոտները գետնին սաստիկ խփեց: Մինաս Կիրիլլիչի մուշտակը շաղախվեց ցեխի բծերով:

Անպիտա՜ն, գոչեց մաքրասեր ծերունին բարկացած:

Կինտոն կանգնեց և, լեզուն հանելով, ծերունուն մի ծաղրական նշան արավ:

Հանդո՜ւգն, ձայնը բարձրացրեց ծերունին, բավական չէ վարմունքդ, դեռ կապկություն էլ ե՞ս անում . . . Ոստիկա՜ն:

Բայց ոստիկան չկար փողոցում: Դեմ ու դեմ մի գինեխանութի առջև երկու կիսահարբ կինտոներ կանգնած, զվարճությամբ մտիկ էին անում հեռվից: Ռոստամյանը նշան արավ շրջավաճառ կինտոյին, որ հեռանա: Բայց կինտոն զանազան միմոսություններով շարունակեց ծաղրել Մինաս Կիրիլլիչին:

Կորե՜ք, գոռաց ծերունին վրդովված ձայնով:

Կիսահարբ կինտոները հրհոռացին, խրախուսելով միմոսող շրջավաճառի հանդգնությունը:

Էդ լոդին որ հագիլ ես, միթամ ինձմեն մինձ մարթիս է՞լի, ասաց վերջինը, մի ոտն առաջ դնելով, էն օրն էլ ինձ փախցրիր, «տվոյ շամայկա գնիլոյ», ասացիր . . . մնոգո ֆարսիշ ա՜յ . . .

Ռոստամյանն աշխատեց ծերունուն հանգստացնել, որ ուշադրություն չդարձնի կինտոյի վրա: Բայց Մինաս Կիրիլլիչը դեռ չգիտեր, թե ո՛րքան կոպիտ է շրջավաճառ կինտոն, երբ մանավանդ ծախել, վերջացրել է յուր վաճառքը: Նա, բաց հովանին բարձրացնելով, մոտեցավ յուր հակառակորդին: Կինտոն տաշտը դրեց գետնին և մի ավելի անամոթ ծաղրական շարժում գործեց: Ռոստամյանի արյունը գլխովը տվեց: Նա, կատաղած, բռունցքները սեղմած, շրթունքները կրծոտելով, արյունալի աչքերով հարձակվեց անամոթ շրջավաճառի վրա: Վերջինը, հենց առաջին հարվածից
զգալով նրա կռների ուժը, շտապեց տաշտը վերցնել և հեռանալ, բարձրաձայն հայհոյելով:

Ասիա, կատարյալ Ասիա է այս երկիրը, գոչեց ծերունին, որ բարկությունից գունաթափվել ու դողում էր:

Հասնելով դռներին, Մինաս Կիրիլլիչը բարեկամաբար սեղմեց Ռոստամյանի ձեռն և որովհետև շատ էր վրդովված: ուստի չափազանցություն չհամարեց ասել, թե իբր հավիտյան չի մոռանալ նրա պաշտպանությունը:

Ահա այսպես արժանացավ Ռոստամյանն առաջին դեպքում այն մարդու համակրությանը, որ ապագայում չարագուշակ դեր պիտի կատարեր նրա ճակատագրի վերաբերմամբ:

Մյուս օրը Նատալիա Պետրովնան պատմեց, թե որքան ծերունին շնորհակալ է Ռոստամյանից նախընթաց օրվա պաշտպանության համար:

Ոնց, որ տեսնում եմ, ավելացրեց այրին, հայր ու աղջիկ խիստ են սիրում ձեզ, Ստեփան Գրիգորիչ, մի գլուխ ձեզ վրա են խոսում:

Շատ ուրախ եմ:

Ապա ինչո՞ւ չեք ուրախ լինիլ, նրա նման աղջիկը, որ ինձ վրա խոսի, ես էլ ուրախությունից կպարեմ: Է՛հ, հույս ունեմ, որ բանը գլուխ կգա, դուք միամիտ կացեք . . . .

Ռոստամյանը, վախենալով, թե մի գուցե այրին իսկապես մտադիր է որևէ ակնարկություն անել հարևանների մոտ, կամ կարելի է արդեն արել է, շտապեց խնդրել, որ նա թողնի յուր անտեղի միջամտությունն այն բանում, որի մասին ինքը չի մտածել և չի մտածում:

Կատակ եմ անում որդի, արդարացավ այրին, ես խոմ երեխա չեմ, որ իմ գլխու բաներ սարքեմ: Է՛հ, դո՛ւք գիտեք: Բայց մի բան խնդրեմ, կկատարե՞ք:

Հրամայեցե՛ք:

Այս երեկո նրանք հայր ու աղջիկ պիտի գան իմ մոտ . ես եմ համեցեք արել . դուք էլ եկեք, Ստեփան Գրիգորիչ, է՛հ, կխոսեք դեսի-դենից: Պետրեին կուղարկեմ, որ Կատոյին էլ հրավիրի: Կգա՞ք:

Կգամ, համաձայնվեց Ռոստամյանը:

Այրի Նատալիան մի ժամանակ շատ սիրում էր հյուրեր ընդունել և հյուր գնալ: Ամուսնության առաջին տարիներում հազիվ անցնում էր մի օր, որ նա միայնակ մնար: Քանի երիտասարդ էր, նա յուր ուրախ բնավորությամբ զգում էր

ծանոթների և բարեկամների կարոտություն: Բայց երբ դարձավ հարսնացու դստեր մայր, աշխատեց յուր ծանոթների շրջանն ավելի ընդարձակել, հանուն յուր միակ Կատոյի բախտավորության: Նրա ամուսինը միջակ աստիճանի պաշտոնյա էր, ուստի նրա շրջանը բաղկացած էր պաշտոնյաների և մեծ մասամբ օտարազգի պաշտոնյաների ընտանիքներից: Ինքն այրին աշխատում էր հարաբերություն ունենալ քաղաքի և՛ փողավոր դասակարգի հետ, դարձյալ հանուն յուր միակ Կատոյի բախտավորության: Եվ, պետք է ասել, նա մասամբ կարողանում էր գրավել յուր տան վրա շատերի ուշադրությունը: Պատճառը նրա բարեհամբույր բնավորությունն էր և մի փոքր էլ արտաքին արժանավորությունները: Կար ժամանակ, որ Նատալիա Պետրովնային կարելի էր գեղեցկուհի համարել: Նույնիսկ վերջին ժամանակ, չնայելով, որ մի կողմից ամուսնու և անդրանիկ որդու մահը, մյուս կողմից ժամանակը միանգամայն թառամացրել էին նրա գեղեցկությունը նրա բարձր հասակը, առողջ կազմվածքը, վառվռուն աչքերը, քաղաքավարի շարժվածքը և խոսելու բարեկիրթ ձևերը բավական բարձր էին պահում նրան յուր հասակակիցների շրջանում:

Աղջկա բախտը մի կերպ կարգավորելուց հետո, նա այլևս «պիկնիկներ» չէր սարքում, բայց սիրում էր երբեմն այցելել յուր ազգականներին և բարեկամներին: Տաղտկությունից նա վերջին տարիները սկսեց խառնվել ուրիշների ամուսնական հարցերում պսակել, նշանել: Եվ երբեմն այսպիսի դեպքերում նա կատարում էր դրական դեր, դրդված անկեղծ և անշահ փառասիրությունից մի փառասիրություն, որ հատուկ է այրիների և ամուսնացյալ կանանց մեծամասնության: Միացնել յուր երիտասարդ կենողի վիճակը որևէ մի օրիորդի հետ նա վաղուց էր մտադիր: Շատ մայրեր այս մասին նրան բացորոշ ակնարկություններ էին անում: Բայց Ռոստամյանի համառ մենասիրությունը բոլորովին զինաթափ

էր անում այրի Նատալիա Պետրովնային: Այս պատճառով, ճարահատված, նա հետաքրքրվող և անհամբեր մայրերին պատասխանում էր,

Իմ կենողն ուզում է, որ վարդապետ օծվի . ձեռք վերցրեք նրանից, քա՛: